

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีอุดมการณ์ และหลักการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และเพื่อให้คนไทยทั้งปวงได้รับโอกาสเท่าเทียมกันทางการศึกษา พัฒนาคนได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต อันเป็นเงื่อนไขไปสู่ระบบเศรษฐกิจฐานความรู้ที่พึงประสงค์ อุดมการณ์สำคัญของการจัดการศึกษา คือ การจัดให้มีการศึกษาตลอดชีวิตและสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ การศึกษาสร้างคุณภาพชีวิตและสังคมบูรณาการอย่างสมดุลระหว่างปัญญาธรรม คุณธรรม และวัฒนธรรม เป็นการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อคนไทยทั้งปวง มุ่งสร้างพื้นฐานที่ดีในวัยเด็ก ปลูกฝังความเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมตั้งแต่วัยการศึกษาขั้นพื้นฐาน และพัฒนาความรู้ความสามารถเพื่อการทำงานที่มีคุณภาพ โดยให้สังคมทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาได้ตรงความต้องการของผู้เรียน และสามารถตรวจสอบได้อย่างมั่นใจว่าการศึกษายเป็นกระบวนการของการพัฒนาชีวิตและสังคมเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน สามารถพึ่งตนเองและพึ่งกันเองได้ และสามารถแข่งขันได้ในระดับนานาชาติเพื่อให้เป็นไปตามอุดมการณ์และหลักการในการจัดการศึกษา (สภาการศึกษา, 2547 : 1) โดยหมวด 4 แนวการจัดการศึกษามาตรา 23 และมาตรา 24 กำหนดให้การจัดการเรียนการสอนทุกรูปแบบ เน้นให้ความสำคัญในการผสมผสานความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งให้มีการปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในทุกรายวิชา ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการจึงมีนโยบายปฏิรูปการศึกษาโดยยึดคุณธรรมนำความรู้ มุ่งขยายโอกาสทางการศึกษาที่มีคุณภาพ โดยยึดหลักผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด เชื่อว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยคำนึงถึงการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ครอบคลุมทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2553 : 53)

พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 มาตรา 6 ระบุให้เน้นการจัดการศึกษาในด้านวิชาชีพที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและแผนการศึกษาแห่งชาติ เพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนระดับฝีมือ ระดับเทคนิคและระดับเทคโนโลยีให้มีคุณภาพและมาตรฐานสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน ให้มีความรู้ความสามารถในทางปฏิบัติและมีสมรรถนะจนสามารถนำไปประกอบอาชีพในลักษณะผู้ปฏิบัติหรือประกอบอาชีพโดยอิสระได้ รวมทั้งกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไว้ 10 ด้าน ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความขยัน ความประหยัด ความซื่อสัตย์ ความสุจริต การมีจิตอาสา ความสามัคคี ความมีวินัย ความสะอาด ความสุขภาพ และการละเว้นอบายมุข รวมทั้งกรอบคุณวุฒิอาชีวศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2562 ของระดับคุณวุฒิอาชีวศึกษา มี 3 ระดับชั้น ได้แก่ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง และระดับปริญญาตรีสายเทคโนโลยีหรือสายปฏิบัติการ ซึ่งผู้สำเร็จการศึกษาทั้ง 3 ระดับของคุณวุฒิอาชีวศึกษาในทุกสาขาวิชาต้องมี

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ครอบคลุมอย่างน้อย 4 ด้าน คือ 1) ด้านคุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 2) ด้านความรู้ 3) ด้านทักษะ และ 4) ด้านความสามารถในการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบ (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2557 : 3)

คุณลักษณะที่พึงประสงค์เป็นลักษณะส่วนตัว หรือพฤติกรรมที่แสดงออกมาของแต่ละบุคคล ที่บ่งบอกถึงลักษณะประจำตัวและปรากฏแก่ผู้อื่น (สมจิตร จันทรเปา, 2556 : 22) ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สังคมต้องการทั้งในด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม จิตสำนึก สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ทั้งในฐานะพลเมืองไทยและพลโลก (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2552 : 6) รวมทั้งความสามารถทางสติปัญญา ความรู้สึกรู้สีกคิดทางจิตใจ อารมณ์คุณธรรม และด้านความสามารถในเชิงปฏิบัติการ (เพิ่มศักดิ์ เพิ่มประยูร, 2552 : 22) โดยหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ 8 ประการ ได้แก่ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระวินัยธรเจิม กิตตวณฺโณ (2555 : 75-83) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารการมีส่วนร่วมของเครือข่าย บ้าน วัด โรงเรียน กับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี พบว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ อยู่ในอันดับแรก รองลงมา คือ ด้านอยู่อย่างพอเพียง และอันดับสุดท้าย คือ ด้านมีวินัย โดยการสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ต้องอาศัยการบริหารการมีส่วนร่วมของเครือข่าย บ้าน วัด โรงเรียน

แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไม่ควรใช้การเพิ่มโปรแกรมหรือกิจกรรมเข้าไปในโรงเรียน หากแต่ควรแปรเปลี่ยนวัฒนธรรมของโรงเรียนและการดำเนินชีวิต (Berkowitz, 2006 อ้างถึงใน มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2551 : 26) โดยเริ่มตั้งแต่ชั้นวิจัยสำรวจความต้องการจำเป็นสำหรับการพัฒนาคุณลักษณะ การวางแผนและการออกแบบกระบวนการพัฒนาคุณลักษณะ การดำเนินการตามแผนการพัฒนาคุณลักษณะ การติดตามกำกับผลการดำเนินงานตามแผนงานรวมทั้งการประเมินคุณภาพ ประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพของการดำเนินงาน และการนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงแผนงานกระบวนการพัฒนาคุณลักษณะการจัดประชุมเกี่ยวกับอนาคตเพื่อสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน การสร้างโอกาสในการเรียนรู้ที่หลากหลาย ตลอดจนการสร้างทักษะการเรียนรู้เป็นทีมการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานจริงอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ และการสนับสนุนอย่างจริงจังโดยผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์และภาวะผู้นำ (มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2551 : 30)

ตัวบ่งชี้ (Indicators) เป็นตัวแปรประกอบหรือองค์ประกอบ ซึ่งมีค่าแสดงถึงลักษณะหรือปริมาณของสภาพที่ต้องศึกษา ณ ช่วงเวลาหนึ่ง ๆ ค่าของตัวบ่งชี้จะเป็นการแสดง การระบุเพื่อบ่งบอกสภาพที่ต้องการศึกษาอย่างเป็นองค์รวม และมีความชัดเจนเพียงพอที่จะใช้ในการเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เพื่อให้สามารถประเมินสภาพที่ต้องการศึกษาและเป็นการเปรียบเทียบระหว่างช่วงเวลาที่แตกต่างกัน เพื่อให้ทราบความเปลี่ยนแปลงของสภาพที่ต้องการศึกษาอย่างละเอียด (นงลักษณ์ วิรัชชัย และคณะ, 2551 : 13 - 20) โดยขั้นตอนการพัฒนาตัวบ่งชี้ มี 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ของการพัฒนาตัวบ่งชี้ 2) เป็นการนิยามตัวบ่งชี้ 3) เป็นการรวบรวมข้อมูล 4) เป็นการสร้างตัวบ่งชี้ 5) เป็นการตรวจสอบคุณภาพตัวบ่งชี้ และ 6) เป็นการนำเสนอรายงาน

(นิวัฒน์ สุขประเสริฐ, 2553 :30; จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552 : 58 ; นางลักษณ์ วิรัชชัย, 2545 : 18 - 20) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัจฉรา ประเสริฐสิน (2558 : 54) ได้ศึกษาการพัฒนา รูปแบบ การวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า 1) ได้จำนวน 18 ตัวบ่งชี้ ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่เหมาะสมกับวัฒนธรรมของประเทศ ของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ ได้แก่ ความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีวินัย การใฝ่เรียนรู้ การอยู่อย่างพอเพียง ความประหยัด ความมุ่งมั่นในการทำงาน การรักความเป็นไทย และการมีจิตสาธารณะ โดยสามารถปรับเพิ่มเติมได้ตามบริบทและอัตลักษณ์ของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 และอาจสร้างแนวทาง/คู่มือสำหรับการดำเนินการให้แก่ครูและนักเรียน เพื่อนำสู่การปฏิบัติให้มีความชัดเจนมากขึ้น 2) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ ที่มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาใน 3 ลำดับ เรียงตามลำดับ ได้แก่ ด้านการใฝ่เรียนรู้ ด้านการอยู่อย่างพอเพียง และด้านความมุ่งมั่นในการทำงาน 3) โมเดลการวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่หนึ่งและอันดับที่สอง

การประเมินผลการเรียนรู้ด้านจิตพิสัยสำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนรายวิชา การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและกิจกรรมอื่น ๆ ของสถานศึกษา โดยผู้สอน และสถานศึกษาสามารถเลือกคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้ง 10 ด้าน ซึ่งกำหนดไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้ได้ตามความเหมาะสม เพื่อเป็นอัตลักษณ์ของผู้สำเร็จการศึกษาของสถานศึกษา และหรือของประเภทวิชา สาขาวิชาที่เปิดสอน ผู้สอนต้องกำหนดรายการประเมินและให้คะแนนคิดเป็นร้อยละ 20 สำหรับการประเมินผลการเรียนรู้ ผู้สอนต้องกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน (Scoring Rubric) ให้ชัดเจนเพื่อความยุติธรรมและความสะดวกรวดเร็วในการประเมิน (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2557 : 5-6) และเมื่อพิจารณาคูณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้สำเร็จการศึกษาทุกระดับคุณวุฒิ อาชีวศึกษา ด้านคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ จากผลการประเมินการเรียนรู้ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดเพชรบุรี พบว่า มีการประเมิน 10 ด้าน ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความขยัน ความประหยัด ความซื่อสัตย์สุจริต การมีจิตอาสา ความสามัคคี ความมีวินัย ความสะอาด ความสุขภาพ และการละอ่อนอบายมุข ซึ่งการกำหนดตัวแปรและพฤติกรรมบ่งชี้ในแต่ละด้านของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาไม่สามารถสังเกตเห็นพฤติกรรมอย่างเป็นรูปธรรม ทำให้การประเมินผู้เรียนยังขาดความสอดคล้องกับสภาพจริงตามบริบท อัตลักษณ์ของสถานศึกษาเป็นสาเหตุทำให้ภาพรวมการประเมินของครูผู้สอนของสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดเพชรบุรี ยังไม่เป็นในทิศทางเดียวกัน และยากต่อการนำสู่การปฏิบัติได้จริง ดังนั้น เพื่อสร้างมาตรฐานที่ดีเกี่ยวกับระดับผลการประเมินผู้เรียนใน 3 ระดับ จึงจำเป็นต้องพัฒนาตัวบ่งชี้ของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง เช่น ด้านความรับผิดชอบ เป็นตัวแปรแฝงที่มีองค์ประกอบ ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อตนเอง ความรับผิดชอบต่อครอบครัว ความรับผิดชอบต่อสถานศึกษา ความรับผิดชอบต่อสังคม และเมื่อวิเคราะห์องค์ประกอบด้านความรับผิดชอบ ได้กำหนดตัวบ่งชี้เชิงพฤติกรรมของผู้เรียน จำนวน 3 ตัวบ่งชี้ คือ การปฏิบัติงานที่มอบสำเร็จตามกำหนด การปฏิบัติงานโดยคำนึงถึงความปลอดภัยต่อตนเองและผู้อื่น และการยอมรับผลการกระทำของตนเอง ยิ่งไปกว่านั้น ด้านความมีวินัย เป็นตัวแปรแฝงที่มีความหมายใน 3 องค์ประกอบ คือ การมี

วินัยต่อระเบียบของสถานศึกษา การมีวินัยต่อตนเอง การมีวินัยต่อสังคมและประเทศ โดยสรุปจะเห็นได้ว่า ตัวบ่งชี้เชิงพฤติกรรมจะต้องมีการสร้างให้เป็นตัวบ่งชี้ที่แสดงพฤติกรรมได้ละเอียดเพิ่มมากขึ้น คือได้เป็นตัวแปรสังเกตได้ เพื่อให้ครูผู้สอนสามารถสังเกตเห็นได้

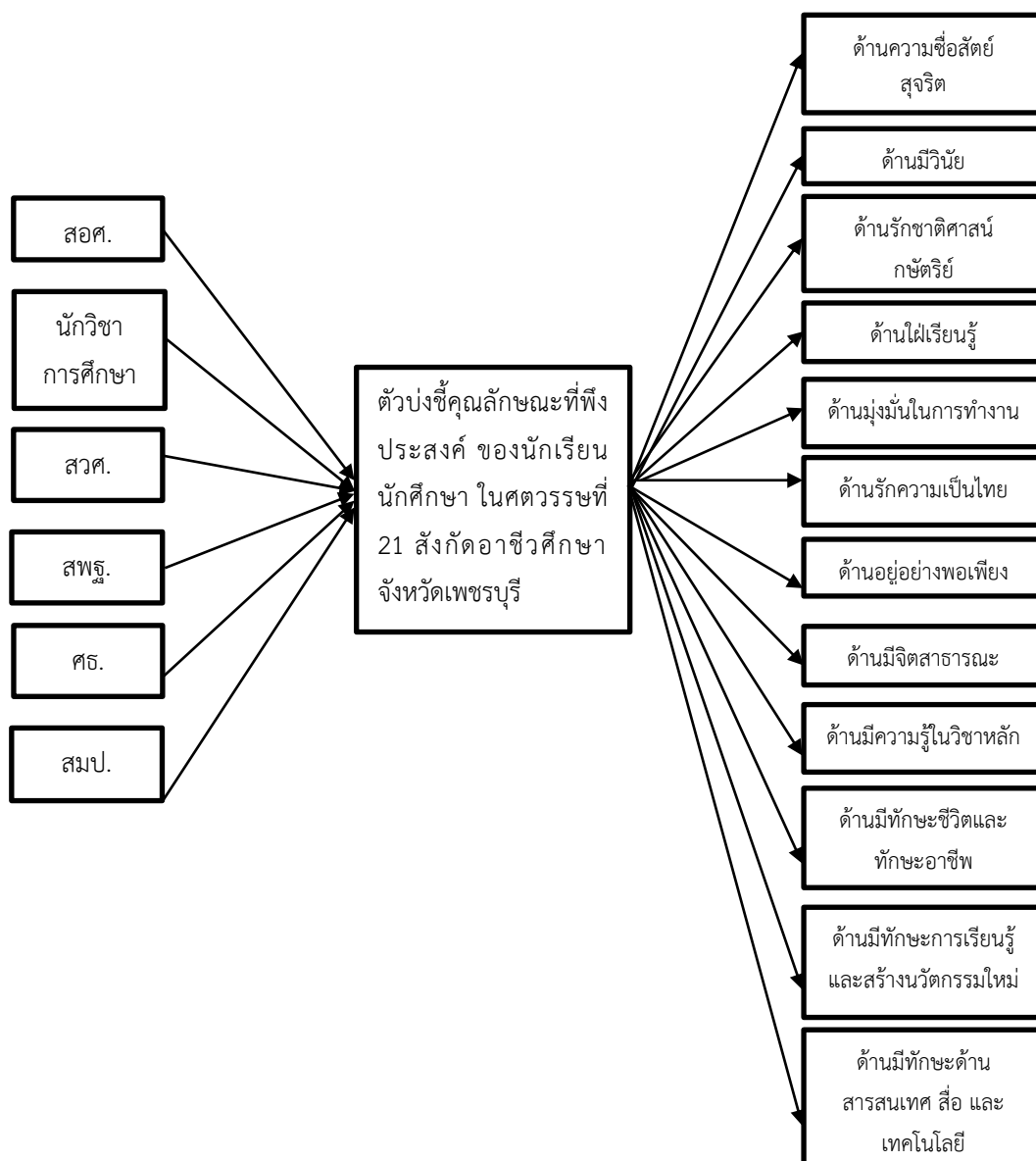
สำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งเป็นหน่วยงานภายใต้การกำกับของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มีบทบาทและหน้าที่จัดการศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง และหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น โดยมุ่งเน้นจัดการศึกษาด้านวิชาชีพแก่ประชาชนทั้งในระบบและนอกระบบ ให้มีปริมาณและคุณภาพได้มาตรฐานการอาชีวศึกษา ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน โดยมีความสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนให้ผู้เรียนมีทักษะของความรู้ควบคู่กับคุณธรรม จริยธรรม ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้สำเร็จการศึกษาตามระดับคุณวุฒิอาชีวศึกษา ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน นักศึกษา ในศตวรรษที่ 21 สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดเพชรบุรี โดยได้ใช้การวิจัยแบบเชิงปริมาณ กลุ่มเป้าหมายของการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู รวมถึงมีการศึกษาบริบทของสถานศึกษา จะทำให้เห็นสภาพจริงของสิ่งที่เกิดขึ้น และปรับปรุง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน นักศึกษา ในศตวรรษที่ 21 สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดเพชรบุรี ได้ตรงตามบริบท และสอดคล้องกับเป้าหมายของสถานศึกษาในสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดเพชรบุรี ผลจากการดำเนินการวิจัยนี้ จะเป็นประโยชน์ในการที่จะสามารถนำไปใช้ในการวัดและประเมินผลของนักเรียน นักศึกษา ด้านจิตพิสัย ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาตนเองของนักเรียน นักศึกษา ซึ่งจะเติบโตเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างตัวบ่งชี้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน นักศึกษา ในศตวรรษที่ 21 สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดเพชรบุรี
2. เพื่อวิเคราะห์ความกลมกลืนของตัวบ่งชี้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน นักศึกษา ในศตวรรษที่ 21 สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดเพชรบุรี

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาตัวบ่งชี้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน นักศึกษา ในศตวรรษที่ 21 สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดเพชรบุรี ผู้วิจัยวิเคราะห์และสังเคราะห์กรอบแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (2557 : 5-6) แนวคิดของอังศรา ประเสริฐสิน (2558 : 52) แนวคิดของสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2552 : 28) แนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551 : 55) แนวคิดของกระทรวงศึกษาธิการ (2556 : 39) แนวคิดของวิจารณ์ พานิช (2556 : 87) แนวคิดของมณฑา จำปาเหลือง (2557 : 41) และแนวคิดของสำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย (2560 : 33) ตามกรอบแนวคิดกระบวนการวิจัย ดังภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิเคราะห์การพัฒนาตัวบ่งชี้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของนักเรียน นักศึกษา ในศตวรรษที่ 21 สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดเพชรบุรี

ขอบเขตของการวิจัย

เพื่อให้การศึกษาในครั้งนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ในการศึกษาค้นคว้า ผู้วิจัยได้กำหนดขอบข่ายในการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ ดังนี้

1. ขอบข่ายด้านประชากร

ประชากรเป้าหมายในการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้คือ บุคลากรในวิทยาลัยการอาชีพเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 24 คน ครู จำนวน 216 คน และนักเรียน นักศึกษา จำนวนทั้งสิ้น 240 คน

2. ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา

การดำเนินการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่
ตัวแปรต้น คือ กระบวนการพัฒนาตัวบ่งชี้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของนักเรียน นักศึกษา ในศตวรรษที่ 21 สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดเพชรบุรี
ตัวแปรตาม คือ ผลการพัฒนาตัวบ่งชี้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของนักเรียน นักศึกษา ในศตวรรษที่ 21 สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดเพชรบุรี

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้เข้าใจตรงกันจึงขอให้ความหมายศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ดังต่อไปนี้

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ หมายถึง บุคลิกภาพที่ดีที่ควรปลูกฝังให้เป็นลักษณะประจำตัว เป็นเครื่องหมายบ่งชี้ถึงความดีและพฤติกรรมที่บ่งบอกถึงความรู้สึกรู้สึกนึกคิด ประกอบด้วย คุณสมบัติส่วนตัว บุคลิกภาพ และความสามารถของแต่ละบุคคลที่แสดงออกมาสามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในด้านต่าง ๆ ที่ดีขึ้นให้เป็นที่ยอมรับแก่บุคคลอื่น ๆ

ตัวบ่งชี้ หมายถึง ดัชนีชี้วัด หรือหน่วยวัดความสำเร็จ หรือค่าที่สังเกตได้ ใช้บ่งบอกสถานภาพ หรือลักษณะการดำเนินงานหรือผลการดำเนินงาน ตัวบ่งชี้อยู่ในรูปของค่าที่สังเกตได้เป็นตัวเลข ข้อความ องค์ประกอบ ตัวแปร หรือปัญหาที่เกิดขึ้นในช่วงใดช่วงหนึ่ง โดยการนำตัวแปรหรือข้อเท็จจริงสัมพันธ์กัน เพื่อให้เกิดคุณค่า ซึ่งสามารถที่จะใช้ให้เห็นสภาพการณ์การดำเนินงานที่ต้องการศึกษา เมื่อเทียบกับเกณฑ์และมาตรฐานที่ตั้งไว้

ด้านชื่อเสียงสุจริต หมายถึง ผู้เรียนแสดงออกถึงพฤติกรรมที่ตรงความเป็นจริงต่อวิชาชีพของตนเอง ทั้งทางกาย วาจา ใจ

ด้านมีวินัย หมายถึง ผู้เรียนปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของสถานศึกษา และมีวินัยต่อตนเอง ตรงต่อเวลา แต่งกายสุภาพเรียบร้อย มาเข้าแถวเคารพธงชาติตามเวลาที่กำหนด และเข้าร่วมกิจกรรมของสถานศึกษาทุกครั้ง

ด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ หมายถึง ผู้เรียนมีความเคารพ ศรัทธา เทิดทูล อารงรักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

ด้านใฝ่เรียนรู้ หมายถึง ผู้เรียนมีความตั้งใจในการแสวงหาความรู้จากข้อมูลในสถานศึกษาและทางสื่อออนไลน์

ด้านมุ่งมั่นในการทำงาน หมายถึง ผู้เรียนมีความตั้งใจในการปฏิบัติงาน สามารถแก้ไขปัญหาอุปสรรค และมีความอดทนต่อสิ่งรบกวนภายนอก

ด้านรักความเป็นไทย หมายถึง ผู้เรียนแสดงออกถึงพฤติกรรมในความเป็นไทย สืบสานอนุรักษ์ไว้ ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีไทยและปะเพณีประจำท้องถิ่น

ด้านอยู่อย่างพอเพียง หมายถึง ผู้เรียนประพฤติปฏิบัติตามแนวทางการดำเนินชีวิตของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยความพอประมาณ มีเหตุมีผล และมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

ด้านมีจิตสาธารณะ หมายถึง ผู้เรียนแสดงออกถึงพฤติกรรมด้านจิตสาธารณะ ช่วยเหลือครู ชุมชน และเข้าร่วมเป็นประชาชนจิตอาสาพระราชทานของในหลวงรัชกาลที่ 10

ด้านมีความรู้ในวิชาหลัก หมายถึง มีความสามารถในการอ่าน Reading การเขียน (Writing) และการคิดเลขเป็น (Arithmetic)

ด้านมีทักษะชีวิตและทักษะอาชีพ หมายถึง ทักษะการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ทักษะทางสังคมการมองโลกในแง่ดี การควบคุมอารมณ์ การทำประโยชน์เพื่อผู้อื่น มีภาวะผู้นำ รู้จักการให้ ทำดีโดยไม่หวังผลตอบแทน

ด้านมีทักษะการเรียนรู้และสร้างนวัตกรรมใหม่ หมายถึง มีความสามารถในการสื่อสารทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ตลอดจนมีความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างนวัตกรรมสิ่งใหม่ ๆ และสามารถคิดวิเคราะห์ทักษะที่ได้จากการปฏิบัติงาน

ด้านมีทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี หมายถึง มีความรู้และทักษะด้านสารสนเทศ และสื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่ ในการติดต่อสื่อสารทางระบบออนไลน์ในโลกปัจจุบัน

ประโยชน์ของการวิจัย

1. สถานศึกษาในอาชีวศึกษาจังหวัดเพชรบุรี ทั้ง 8 แห่ง สามารถนำตัวบ่งชี้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของนักเรียน นักศึกษา ในศตวรรษที่ 21 ไปใช้ในการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพได้
2. สถานศึกษาในอาชีวศึกษาจังหวัดเพชรบุรี ทั้ง 8 แห่ง มีตัวบ่งชี้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของนักเรียน นักศึกษา ในศตวรรษที่ 21 ที่มีคุณภาพ และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง
3. สถานศึกษาในอาชีวศึกษาจังหวัดเพชรบุรี ทั้ง 8 แห่ง ได้แนวทางในการพัฒนาตัวบ่งชี้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของนักเรียน นักศึกษา ที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์เป็นไปตามยุคศตวรรษที่ 21